Elməddin Hilal oğlu ƏLİZADƏ
Qərbi Kaspi Universitetinin magistrantı

Nərgiz Şamil qızı XALIQOVA
Qərbi Kaspi Universitetinin "Maliyyə və menecment" kafedrasının müəllimi, i.f.d.
https://doi.org/10.30546/4.71.73001.2024.02.012

NEFT-QAZ KOMPANİYALARINDA LAYİHƏLƏRİN İDARƏ OLUNMASININ SƏMƏRƏLİLİYİNİ MÜƏYYƏN EDƏN GÖSTƏRİCİLƏR SİSTEMİ

Xülasə

Tədqiqatın məqsədi - neft-qaz kompaniyalarında layihələrin idarə olunmasının səmərəliliyini müəyyən edən göstəricilər sisteminin tədqiqidir.

Tədqiqatın metodolgiyası - tədqiqat işində təhlil, sintez, müqayisəli, statistik, müşahidə və tarixi üsullardan istifadə edilmişdir. İşin elmi nəticələrinə nail olmaq üçün sistemli, proses, resurs və effektiv yanaşmalardan istifadə olunmuşdur.

Tədqiqatın tətbqiqinin əhəmiyyəti - Neft və qaz şirkətlərində layihələrin idarə edilməsinin səmərəliliyini müəyyən edən göstəricilər üzrə tədqiqat resursların bölüşdürülməsinin optimallaşdırılması, risklərin azaldılması, performansın yaxşılaşdırılması, qərarların qəbul edilməsini asanlaşdırmaq, davamlı təkmilləşdirməyə təkan vermək və maraqlı tərəflərlə şəffaf ünsiyyəti təşviq etmək üçün vacibdir.

Tədqiqatın nəticələri- Neft və qaz şirkətlərində layihələrin idarə edilməsinin səmərəliliyini müəyyən etmək üçün göstəricilər sistemi müxtəlif ölçülər üzrə fəaliyyəti qiymətləndirmək üçün nəzərdə tutulmuş hərtərəfli ölçüləri əhatə edir. Əsas fəaliyyət göstəriciləri (KPI) büdcə məhdudiyyətlərinə riayət etməyi ölçən xərclərin səmərəliliyini əhatə edir; vaxtın idarə edilməsi, layihə cədvəllərinə riayət olunmasının qiymətləndirilməsi; keyfiyyətə nəzarət, məhsulun müəyyən edilmiş standartlara cavab verməsini təmin etmək; və yüksək riskli neft və qaz sektorunda mühüm əhəmiyyət kəsb edən təhlükəsizlik performansı.

Tədqiqatın orjinallığı və elmi yeniliyi - Neft və qaz layihələri çox vaxt irimiqyaslı və mürəkkəbdir, çoxsaylı maraqlı tərəfləri, mürəkkəb logistikanı və əhəmiyyətli maliyyə investisiyalarını cəlb edir. Tədqiqat bu cür mürəkkəb layihələrin idarə edilməsinin səmərəliliyini dəqiq ölçən xüsusi göstəriciləri müəyyən etməyə kömək edir.

Açar sözlər: neft-qaz kompaniyaları, layihə, layihənin idarə edilməsi

Giriş

Mürəkkəbliyi, yüksək payları və əhəmiyyətli kapital qoyuluşları ilə səciyyələnən neft və qaz sənayesi müvəffəqiyyət və davamlılığı təmin etmək üçün ciddi və səmərəli layihə idarəetməsi tələb edir. Bu effektivliyə nail olmaq üçün mərkəzi olan layihənin idarə edilməsinin fəaliyyətini qiymətləndirmək və təkmilləşdirmək üçün nəzərdə tutulmuş möhkəm göstərici sisteminin tətbiqidir. Bu kontekstdə göstərici sistemi layihənin icrasının başlanmasından tamamlanmasına qədər müxtəlif aspektləri qiymətləndirmək üçün istifadə olunan kəmiyyət və keyfiyyət göstəriciləri toplusudur. Bu göstəricilər layihələrin səmərəliliyini, effektivliyini və ümumi uğurunu ölçmək üçün hərtərəfli çərçivə təqdim edərək, daha yaxşı qərarların qəbul edilməsini və strateji planlaşdırmanı asanlaşdırır. Layihələrin çox vaxt irimiqyaslı, coğrafi cəhətdən səpələnmiş və ekoloji təhlükələrdən tutmuş dəyişkən bazar şərtlərinə qədər risklərlə dolu olduğu neft-qaz sektorunda dəqiq müəyyən edilmiş göstərici sisteminin əhəmiyyətini qiymətləndirmək olmaz. Xərclərin səmərəliliyi, vaxtın idarə edilməsi, keyfiyyətə nəzarət və təhlükəsizlik performansı kimi əsas fəaliyyət göstəriciləri (KPI) layihənin bütövlüyünü qorumaq və məqsədlərin müəyyən edilmiş məhdudiyyətlər çərçivəsində yerinə yetirilməsini təmin etmək üçün vacibdir. Bundan əlavə, resursdan istifadə, ətraf

mühitə təsir və maraqlı tərəflərin məmnunluğu ilə bağlı ölçülər layihənin daha geniş nəticələri və uzunmüddətli həyat qabiliyyəti haqqında daha dərin fikirlər təklif edir. Bu göstəriciləri sistematik şəkildə izləməklə neft və qaz şirkətləri potensial problemləri erkən müəyyən edə, resursların bölüşdürülməsini optimallaşdıra və yolda qalmaq üçün düzəldici tədbirlər həyata keçirə bilərlər. Bu proaktiv yanaşma təkcə layihənin nəticələrini yaxşılaşdırmır, həm də yüksək rəqabətli sənayedə davamlı təkmilləşdirməni və rəqabət üstünlüyünü dəstəkləyir. Bundan əlavə, yaxşı strukturlaşdırılmış göstərici sistemi layihənin idarə edilməsi təcrübələrini tənzimləyici tələblər və sənaye standartları ilə uyğunlaşdırır və bununla da davamlılığı və korporativ məsuliyyəti təşviq edir. Xülasə, göstərici sistemi neft və qaz sənayesində layihələrin idarə edilməsində mükəmməlliyə nail olmaq üçün zəruridir.

Neft-qaz kompaniyalarında layihələrin idarə olunmasının səmərəliliyini müəyyən edən göstəricilər sistemi

Xərclərin Performans İndeksi (CPI) xərclərin idarə edilməsinin səmərəliliyini qiymətləndirmək üçün layihənin idarə edilməsində istifadə olunan əsas performans göstəricisidir. Qazanılmış dəyəri (EV) faktiki xərclə (AC) müqayisə edərək layihənin maliyyə nəticələrini təmsil edən nisbətdir. CPI üçün formula belədir [2]:

$$CP = \frac{EV}{AC}$$

Böyük kapital qoyuluşlarının ümumi olduğu neft və qaz layihələri kontekstində İQİ layihənin xərcləri nə dərəcədə yaxşı idarə etməsinin həlledici göstəricisi ola bilər. Xərc Performansı İndeksini necə şərh etmək olar:

1. CPI = 1: Əgər CPI 1-ə bərabərdirsə, bu, layihənin tam olaraq planlaşdırıldığı kimi yerinə yetirildiyini göstərir. Qazanılan dəyər faktiki xərclə mütənasibdir və bu, xərclərin büdcəyə uyğun olduğunu göstərir.

2. CPI > 1: 1-dən böyük CPI ümumiyyətlə yaxşı hesab olunur. Bu o deməkdir ki, layihə çəkilmiş faktiki xərclərdən daha çox dəyər qazanır və bu, xərc səmərəliliyini göstərir. Neft və qaz sənayesində bu o demək ola bilər ki, layihə xərcləri səmərəli idarə edir və yerinə yetirilən işlərin dəyəri faktiki xərclərdən artıqdır.

3. CPI < 1: 1-dən az olan İQİ artıq xərclərə işarə edir. Qazanılan dəyər faktiki xərcdən azdır və bu, layihənin planlaşdırıldığı qədər səmərəli olmadığını göstərir. Layihələrin yüksək kapital tutumlu ola biləcəyi neft və qaz sektorunda, 1-dən az olan İQİ layihənin büdcədə nəzərdə tutulmuş xərcləri aşdığını göstərə bilər.

CPI xərclərin səmərəliliyi ilə bağlı anlayışlar təqdim etsə də, layihənin performansını hərtərəfli başa düşmək üçün onunla yanaşı, Cədvəl Performans İndeksi (SPI) və ümumi layihə cədvəli kimi digər layihə idarəetmə ölçülərini də nəzərə almaq vacibdir.

Qazanılmış Dəyər (EV) planlaşdırılmış və ya büdcədə nəzərdə tutulmuş xərclərlə müqayisədə yerinə yetirilən işlərin dəyərini qiymətləndirmək üçün neft və qaz sənayesi də daxil olmaqla layihənin idarə edilməsində istifadə olunan kritik göstəricidir. Qazanılmış Dəyər tamamlanan işin büdcə dəyəri baxımından layihənin gedişatının kəmiyyət ölçüsünü təmin edir. Qazanılmış Dəyər (EV) üçün formula belədir:

EV=% of completion (tamamlama%)×Budget at Completion (BAC) (tamamlanma tarixində büdcə)

Başqa sözlə, Qazanılmış Dəyər faktiki olaraq tamamlanan işin büdcə dəyərinin əksidir. Layihənin idarə edilməsinin səmərəliliyi kontekstində Qazanılmış Dəyəri belə şərh etmək olar [7]:

1.EV = Faktiki Xərc (AC): Əgər Qazanılmış Dəyər Faktiki Xərclə bərabərdirsə, bu, layihənin tam olaraq planlaşdırıldığı kimi irəlilədiyini göstərir. Tamamlanmış işin dəyəri çəkilmiş faktiki xərclərə uyğundur.

2.EV > AC: Əgər Qazanılmış Dəyər Faktiki Xərcdən böyükdürsə, bu, layihənin xərc səmərəliliyi baxımından yaxşı performans göstərdiyini göstərir. Tamamlanmış işin dəyəri faktiki xərcləri üstələyir və bu, resursdan səmərəli istifadəni təklif edir.

3.EV < AC: Əgər Qazanılmış Dəyər Faktiki Xərcdən azdırsa, bu, layihənin planlaşdırıldığı kimi qənaətcil olmadığını göstərir. Tamamlanmış işin dəyəri faktiki məsrəflərdən azdır və bu, potensial xərclərin artıqlığını göstərir.

Böyük kapital layihələrinin ümumi olduğu neft və qaz sənayesində Qazanılmış Dəyər tez-tez layihənin icrasının hərtərəfli görünüşünü təmin etmək üçün Xərc Performansı İndeksi (CPI) və Cədvəl Performans İndeksi (SPI) kimi digər layihə idarəetmə göstəriciləri ilə yanaşı istifadə olunur.

Cədvəl Performans İndeksi (SPI) cədvəlin icrasının səmərəliliyini qiymətləndirmək üçün layihənin idarə edilməsində istifadə olunan əsas performans göstəricisidir. O, Qazanılmış Dəyər İdarəetmə (EVM) sisteminin bir hissəsidir və layihənin planlaşdırılmış cədvəlinə nə dərəcədə əməl etdiyinə dair məlumat verir. Böyük və mürəkkəb layihələrin ümumi olduğu neft və qaz şirkətləri kontekstində SPI qrafikin səmərəliliyini qiymətləndirmək üçün xüsusilə dəyərlidir. SPI üçün formula belədir:

$$SPI = \frac{EV}{PV}$$

Burada [3]:

- (EV) (Qazanılmış dəyər) faktiki yerinə yetirilən işin dəyəridir.
- (PV) (Planlı Dəyər) yerinə yetirilməsi planlaşdırılan işin dəyəridir.

Neft və qazda layihənin idarə edilməsinin səmərəliliyi kontekstində Cədvəl Performans İndeksini necə şərh etmək olar [8]:

1. SPI = 1: Əgər SPI 1-ə bərabərdirsə, bu, layihənin tam olaraq planlaşdırıldığı kimi irəlilədiyini göstərir. Görülən işlərin dəyəri planlaşdırılan dəyərə uyğundur və bu, layihənin qrafikə uyğun olduğunu göstərir

2.SPI > 1: 1-dən böyük SPI ümumiyyətlə müsbət hesab olunur. Bu o deməkdir ki, layihə tamamlanan iş üçün əvvəlcə planlaşdırıldığından daha çox dəyər qazanır. Bu onu deməyə əsas verir ki, layihə qrafiki qabaqlayır və vaxt baxımından səmərəli fəaliyyət göstərir.

3.SPI < 1: Əgər SPI 1-dən azdırsa, bu, layihənin qrafikdən geri qaldığını göstərir. Görülən işin dəyəri planlaşdırılandan azdır və bu, layihənin müddətində potensial gecikmələri və ya səmərəsizliyi göstərir.

Layihənin vaxtında çatdırılmasının vacib olduğu neft və qaz sənayesində SPI layihə menecerləri üçün qrafik performansını qiymətləndirmək və idarə etmək üçün dəyərli göstəricidir. O, qrafik dəyişikliklərinin aktiv şəkildə müəyyən edilməsinə imkan verir, lazım gəldikdə layihəni yenidən işə qaytarmaq üçün vaxtında düzəlişlər etməyə imkan verir.

Qeyd etmək vacibdir ki, SPI layihənin icrasının hərtərəfli görünüşünü təmin etmək üçün Xərc Performansı İndeksi (CPI) və Qazanılmış Dəyər (EV) kimi digər layihə idarəetmə göstəriciləri ilə birlikdə istifadə edildikdə ən mənalıdır. Layihə menecerləri məlumatlı qərarlar qəbul etmək və lazım olduqda düzəldici tədbirlər görmək üçün tez-tez bu ölçüləri kollektiv şəkildə təhlil edirlər.

Planlaşdırılan Dəyər (PV) layihənin idarə edilməsində, xüsusən Qazanılmış Dəyər İdarəetmə (EVM) kontekstində istifadə olunan əsas göstəricidir. O, müəyyən bir vaxta qədər görülməsi planlaşdırılan işin təxmin edilən dəyərini əks etdirir və həmçinin Planlaşdırılmış İşin Büdcə Dəyəri (BCWS) adlanır. Planlaşdırılan Dəyər düsturu belədir:

PV = % of planned work completed (başa çatdırılmış planlaşdırılan iş) × Budget at Completion (BAC) (tamamlanma tarixində büdcə)

Xüsusilə neft və qaz şirkətlərində layihənin idarə edilməsinin səmərəliliyi kontekstində Planlaşdırılmış Dəyərin şərh edilməsi [5]:

1. PV = Faktiki Xərc (AC): Əgər Planlaşdırılan Dəyər Faktiki Xərclə bərabərdirsə, bu, layihənin tam olaraq planlaşdırıldığı kimi irəlilədiyini göstərir. Tamamlanmış planlaşdırılmış işlərin dəyəri çəkilmiş faktiki xərclərə uyğundur.

2. PV > AC: Əgər Planlaşdırılan Dəyər Faktiki Xərcdən böyükdürsə, bu, layihənin planlaşdırılan işlərin tamamlanması baxımından vaxtından əvvəl olduğunu göstərir. Bu, səmərəliliyin

müsbət əlaməti ola bilər, çünki layihə verilmiş xərc üçün əvvəlcə planlaşdırılandan daha çox dəyər verir.

3. PV < AC: Əgər Planlaşdırılan Dəyər Faktiki Xərcdən azdırsa, bu, layihənin planlaşdırılan işlərin tamamlanması baxımından qrafikdən geri qaldığını göstərir. Bu, layihənin icrasında potensial səmərəsizlikləri və ya gecikmələri göstərə bilər [1].

Böyük və mürəkkəb layihələrin ümumi olduğu neft və qaz sənayesində Planlaşdırılmış Dəyər layihənin hərtərəfli qiymətləndirilməsini təmin etmək üçün çox vaxt Qazanılmış Dəyər (EV) və Xərc Performansı İndeksi (CPI) kimi digər EVM göstəriciləri ilə birlikdə istifadə olunur.

Qeyd etmək vacibdir ki, Planlaşdırılan Dəyər layihə performansını qiymətləndirmək üçün xərc, cədvəl və əhatə məlumatlarını birləşdirən daha geniş Qazanılmış Dəyər İdarəetmə (EVM) sisteminin tərkib hissəsidir. EVM layihələrin monitorinqi və nəzarəti üçün dəyərli vasitədir, xüsusən də neft və qaz sektorunda olduğu kimi, səmərəli xərclərin idarə edilməsi və vaxtında çatdırılmanın vacib olduğu sənayelərdə.

Faktiki Xərc (AC) layihənin idarə edilməsində, xüsusən Qazanılmış Dəyər İdarəetmə (EVM) kontekstində mühüm göstəricidir. AC, müəyyən bir vaxta qədər yerinə yetirilən işi tamamlamaq üçün çəkilən ümumi xərcləri təmsil edir. Faktiki xərcin düsturu sadədir:

AC= Görülmüş işin ümumi dəyəri

Layihənin idarə edilməsinin səmərəliliyi kontekstində, xüsusən də neft və qaz şirkətlərində Faktiki Xərclərin şərhi [4]:

1. AC = Planlaşdırılan Dəyər (PV): Faktiki Dəyər Planlaşdırılan Dəyərə bərabərdirsə, bu, layihənin büdcəyə uyğun olduğunu göstərir. Görülən işlərin faktiki dəyəri planlaşdırılan maya dəyərinə uyğundur.

2. AC < Planlaşdırılan Dəyər (PV): Əgər Faktiki Dəyər Planlaşdırılan Dəyərdən azdırsa, bu, xərclərin səmərəliliyini göstərir. Layihə ilkin olaraq görülən iş üçün nəzərdə tutulduğundan az xərclənir. Bu, resursdan səmərəli istifadənin müsbət göstəricisi ola bilər.

3. AC > Planlaşdırılan Dəyər (PV): Faktiki Dəyər Planlaşdırılan Dəyərdən böyükdürsə, bu, xərclərin artıq olmasını təklif edir. Layihə, tamamlanan iş üçün əvvəlcə planlaşdırılandan daha çox xərcləyir. Bu, səmərəsizliyə və ya gözlənilməz xərc artımına işarə edə bilər.

Layihələrin çox vaxt böyük və kapital tutumlu olduğu neft və qaz sənayesində, layihənin büdcə məhdudiyyətləri daxilində qalmasını təmin etmək üçün Faktiki Xərclərin monitorinqi çox vacibdir. Layihənin maliyyə fəaliyyətinin hərtərəfli görünüşünü təmin etmək üçün adətən Qazanılmış Dəyər (EV) və Xərc Performans İndeksi (CPI) kimi digər EVM ölçüləri ilə yanaşı istifadə olunur.

Layihənin idarə edilməsində, xüsusən də neft və qaz sektorunda səmərəlilik çox vaxt yalnız qiymət baxımından deyil, həm də cədvəl və əhatə dairəsi ilə ölçülür. Buna görə də, layihənin ümumi fəaliyyətini qiymətləndirmək üçün faktiki xərc tez-tez digər əsas göstəricilərlə birlikdə təhlil edilir. Neft və qaz sənayesində kompleks layihələrin uğuru üçün səmərəli xərclərə nəzarət və idarəetmə vacibdir.

İnvestisiya gəliri (ROI) investisiyanın gəlirliliyini onun dəyərinə nisbətən qiymətləndirən maliyyə göstəricisidir. ROI özü layihənin idarə edilməsinin səmərəliliyinin birbaşa göstəricisi olmasa da, layihənin maliyyə uğurunu qiymətləndirmək üçün mühüm ölçüdür. Neft və qaz şirkətləri kontekstində böyük kapital layihələri çox vaxt əhəmiyyətli investisiyalar tələb edir və ROI bu investisiyaların səmərəliliyini və effektivliyini ölçmək üçün istifadə edilə bilər. ROI üçün formula belədir:

ROI = (Xalis Mənfəət/ Ümumi İnvestisiya)×100

ROI-ni və onun neft və qaz sənayesində layihənin idarə edilməsinin səmərəliliyinə uyğunluğunun şərhi [6]:

1. Müsbət ROI: Müsbət ROI layihənin ümumi investisiyaya nisbətən mənfəət əldə etdiyini göstərir. Bu, layihənin maliyyə gəliri baxımından səmərəli olduğunu göstərir. Müsbət ROI ümumiyyətlə arzuolunandır və layihənin şirkətin ümumi maliyyə sağlamlığına töhfə verdiyini göstərir.

2. Mənfi ROI: Mənfi ROI layihənin ümumi investisiyasını ödəmək üçün kifayət qədər gəlir gətirmədiyini göstərir. Bu, səmərəsizliyə, gözlənilməz xərclərə və ya qeyri-adekvat gəlir əldə etməyə işarə edə bilər. Layihələrin tez-tez əhəmiyyətli kapital xərclərini əhatə etdiyi neft və qaz sənayesində mənfi ROI narahatlığa səbəb ola bilər və əlavə təhlil və düzəldici tədbirlər tələb edə bilər.

3. Müqayisələr və Qiymətləndirmələr: ROI sənaye göstəriciləri və ya şirkətin daxili hədəfləri ilə müqayisədə daha mənalı olur. Fərqli layihələrin ROI-ni və ya sənaye standartları ilə müqayisə etmək layihənin nisbi səmərəliliyi və uğuru haqqında fikirlər verə bilər.

4. Risklərin nəzərə alınması: ROI layihə riskləri kontekstində şərh edilməlidir. Neft və qaz sektorundakı bəzi layihələrin daha uzun geri ödəmə müddətləri və ya daha yüksək xas riskləri ola bilər. Buna görə də, hərtərəfli risk təhlili ROI qiymətləndirməsini müşayiət etməlidir.

Qeyd etmək vacibdir ki, ROI dəyərli maliyyə göstəricisi olsa da, vahid bir anlayış əldə etmək üçün o, Qazanılmış Dəyər, Xərc Performansı İndeksi (CPI) və Cədvəl Performans İndeksi (SPI) kimi digər layihə idarəetmə göstəriciləri ilə birlikdə istifadə edilməlidir. Əlavə olaraq, ROI hesablamaları layihənin maliyyə dayanıqlığının daha dəqiq təsvirini təmin etmək üçün əməliyyat və texniki xidmət xərcləri daxil olmaqla layihənin bütün həyat dövrünü nəzərə almalıdır.

Resursdan istifadə irimiqyaslı layihələrin çox vaxt əhəmiyyətli insan və maddi resursların cəlb olunduğu neft və qaz şirkətlərində layihələrin idarə edilməsinin səmərəliliyinin mühüm aspektidir. Resurslardan istifadənin monitorinqi və optimallaşdırılması xərclərə nəzarət etmək, layihə cədvəllərini saxlamaq və layihənin ümumi uğurunu təmin etmək üçün vacibdir. Layihənin idarə edilməsinin səmərəliliyini müəyyən etmək üçün istifadə edilə bilən resursdan istifadə ilə bağlı əsas göstəricilər bunlardır [2]:

1. Resursdan istifadə dərəcəsi:

Resursdan istifadə dərəcəsi = Faktiki İş SaatlarıMövcud İş Saatları x100

- Şərh: Bu metrik layihə fəaliyyətləri üçün faktiki istifadə olunan mövcud iş saatlarının faizini ölçür. Daha yüksək istifadə nisbəti resurslardan daha səmərəli istifadəni göstərir.

2. Əmək Məhsuldarlığı:

- Əmək Məhsuldarlığı = Çıxış (Bacarılan İşGiriş (İş Saatları) \Nəticə (Bacarılan İş)

- Şərh: Bu göstərici əmək vəsaiti vahidinə görə görülən işin həcmini ölçməklə əmək ehtiyatlarının səmərəliliyini qiymətləndirir. Yüksək əmək məhsuldarlığı resursdan səmərəli istifadəni təklif edir.

3.Avadanlıqdan istifadə:

- Avadanlıqdan istifadə = Faktiki İş Saatları\Mövcud İş Saatları x 10

- Şərh: Ağır maşın və ya avadanlıqları əhatə edən layihələr üçün bu metrik avadanlığın faktiki istifadə olunduğu mövcud iş saatlarının faizini ölçür. Avadanlıqdan maksimum istifadə layihənin ümumi səmərəliliyinə kömək edir.

Resurslardan səmərəli istifadə iş yüklərinin tarazlaşdırılması, həddən artıq bölüşdürülmənin qarşısının alınması və müəyyən edilmiş məhdudiyyətlər daxilində layihə məqsədlərinə nail olmaq üçün resursların bölüşdürülməsinin optimallaşdırılmasıdır. Bu göstəricilərin mütəmadi olaraq monitorinqi layihə menecerlərinə əsaslandırılmış qərarlar qəbul etməyə, lazım gəldikdə resursların bölüşdürülməsini tənzimləməyə və neft-qaz sənayesində layihənin ümumi səmərəliliyini artırmağa kömək edir.

Nəticə

Yekun olaraq qeyd edək ki, neft-qaz şirkətlərində layihələrin idarə edilməsinin səmərəliliyini müəyyən etmək üçün indikator sisteminin tətbiqi sənayenin özünəməxsus mürəkkəblikləri və problemlərini həll etmək üçün vacibdir. Bu cür sistemlər qiymət, vaxt, keyfiyyət, təhlükəsizlik və ətraf mühitə təsir daxil olmaqla kritik ölçülər üzrə performansı qiymətləndirmək üçün strukturlaşdırılmış və obyektiv vasitələr təqdim edir. Əsas performans göstəricilərindən (KPIs) istifadə etməklə, bu sistemlər şirkətlərə məlumatlara əsaslanan qərarların qəbul edilməsini və strateji

düzəlişləri asanlaşdıraraq, öz layihə idarəetmə təcrübələri haqqında hərtərəfli məlumat əldə etməyə imkan verir. Güclü göstərici sisteminin faydaları sadəcə performans izlənilməsindən kənara çıxır. Onlar səmərəsizlikləri və təkmilləşdirilməli olan sahələri müəyyən etməklə davamlı təkmilləşdirmə mədəniyyətini inkişaf etdirir, beləliklə, proaktiv idarəetmə və tezdüzəldici tədbirlər həyata keçirməyə imkan verir. Bu, təkcə layihələrin vaxtında və büdcə daxilində çatdırılmasını təmin etmir, həm də onları daha geniş təşkilati məqsədlər və tənzimləyici tələblərlə uyğunlaşdırır. Bundan əlavə, təhlükəsizlik və ətraf mühit göstəricilərinə diqqət sənayenin davamlı və məsuliyyətli əməliyyatlara sadiqliyini vurğulayır ki, bu da müasir sosial şüurlu bazarda getdikcə daha çox əhəmiyyət kəsb edir. Bundan əlavə, maraqlı tərəflərin məmnunluq göstəricilərinin inteqrasiyası uzunmüddətli uğur üçün vacib olan investorlar, tərəfdaşlar və icma ilə müsbət münasibətlərin saxlanmasına kömək edir. Layihənin qiymətləndirilməsi üçün şəffaf və hesabatlı çərçivə təmin etməklə, göstərici sistemi bütün maraqlı tərəflər arasında inam yaradır. Əslində, effektiv göstərici sistemi neft-qaz sektorunda uğurlu layihələrin idarə edilməsinin təməl daşıdır. O, şirkətləri riskləri idarə etmək, performansı optimallaşdırmaq və əməliyyatlarında mükəmməlliyə nail olmaq üçün lazım olan alətlərlə təchiz edir. Sənaye inkişaf etməyə davam etdikcə, layihələrin idarə edilməsinin səmərəliliyini sistematik şəkildə ölçmək və təkmilləşdirmək bacarığı aparıcı şirkətlər üçün əsas fərqləndirici olaraq qalacaq, innovasiyalara təkan verəcək və rəqabət üstünlüyünü qoruyub saxlayacaq.

ƏDƏBİYYAT

1. Livingston A. Social Policy in Developing Countries. London: Routledge and Kegan Paul, 2017.
2. Maas H. Project Management in Oil and Gas Companies, London: Prentice Hall, 2021.
3. Marc M., Paul R.K., Maurice O. Modern Management. London: Pearson. 2018.
4. Martinez L. Project Management. Madrid: Random House, 2019.
5. Maugeri L. The Age of Oil: The Mythology, History, and Future of the World's Most Controversial Resource. Westport: Praeger, 2023.
6. Mitchell T. Carbon Democracy: Political Power in the Age of Oil. London: Verso, 2022.
7. O'Sullivan M. Windfall: How the New Energy Abundance Upends Global Politics and Strengthens America's Power. New York: Simon & Schuster, 2020.
8. Robinson P. Modern Management. Melbourne: Melbourne University Press, 2019.

Эльмаддин Хилал оглы Ализаде
магистрант Западно-Каспийского Университета
Наргиз Шамиль кызы Халыкова
преподаватель кафедры «Финансы и менеджмент»
Западно-Каспийского Университета, д.э.ф.

Система показателей, определяющая эффективность управления проектами в нефтегазовых компаниях

Резюме

Цель исследования - изучить систему показателей, определяющих эффективность управления проектами в нефтегазовых компаниях.

Методика исследования – в исследовательской работе использовались анализ, синтез, сравнительный, статистический, наблюдательный, исторический и сравнительный методы. Для достижения научных результатов работы использовались системный, процессный, ресурсный и эффективный подходы.

Значимость применения исследования - Исследование показателей, определяющих эффективность управления проектами в нефтегазовых компаниях, важно для оптимизации

распределения ресурсов, снижения рисков, повышения производительности, облегчения принятия решений, стимулирования постоянного совершенствования и содействия прозрачному общению с заинтересованными сторонами.

Результаты исследования - Система показателей определения эффективности управления проектами в нефтегазовых компаниях включает в себя комплексный комплекс показателей, предназначенных для оценки эффективности по различным измерениям. Ключевые показатели эффективности (KPI) включают экономическую эффективность, которая измеряет соблюдение бюджетных ограничений; тайм-менеджмент, оценка соблюдения графиков проекта; контроль качества, обеспечивающий соответствие продукции установленным стандартам; и показатели безопасности, что имеет решающее значение в нефтегазовом секторе высокого риска.

Оригинальность исследований и научные инновации - Нефтегазовые проекты зачастую являются крупномасштабными и сложными, с участием множества заинтересованных сторон, сложной логистикой и значительными финансовыми инвестициями. Исследования помогают определить конкретные показатели, которые точно измеряют эффективность управления такими сложными проектами.

Ключевые слова: нефтегазовые компании, проект, управление проектом.

Elmaddin Hilal oglu Alizadeh
Master's student at Western Caspian University
PhD Nargiz Shamil Khaligova
"Finance and management" department
teacher of the Western Caspian University

A system of indicators that determines the efficiency of project management in oil and gas companies

Summary

The purpose of the study - is to study the system of indicators that determine the efficiency of project management in oil and gas companies.

Research methodology - analysis, synthesis, comparative, statistical, observational, historical and comparative methods were used in the research work. To achieve the scientific results of the work, systematic, process, resource and effective approaches were used.

Significance of Research Application- Research on indicators that determine project management efficiency in oil and gas companies is important to optimize resource allocation, reduce risk, improve performance, facilitate decision making, drive continuous improvement, and promote transparent communication with stakeholders.

Findings of the study- The system of indicators to determine the efficiency of project management in oil and gas companies includes a comprehensive set of measures designed to evaluate performance on various dimensions. Key performance indicators (KPIs) include cost effectiveness, which measures adherence to budget constraints; time management, assessment of adherence to project schedules; quality control, ensuring that the product meets the established standards; and safety performance, which is critical in the high-risk oil and gas sector.

Research originality and scientific innovation - Oil and gas projects are often large-scale and complex, involving multiple stakeholders, complex logistics and significant financial investments. Research helps identify specific indicators that accurately measure the effectiveness of managing such complex projects.

Key words: oil and gas companies, project, project management.